

MÁRTIUS 15_{dike} 1848

PESTEN.

EGY LAP NÉPTÖRTÉNET.

ÍRTA

ZERFFI GUSZTÁV.

PESTEN.

HARTLEBEN K. A. KÖNYVKERESKEDÉSÉBEN.

Aimez-vous les uns les autres, et vous ne craindrez
ni les grands, ni les princes, ni les rois.

F. de La Mennais.

Szeressétek egymást, és nem fogjátok félni sem a nagyok
sem a hercegek, sem a királyokat.

I.

Lamartine, a francia republikánus költő és statusférfi ezt nyilvánítja az európai hatalmakhoz intézett proclamációjában: „ne féljetek, mi nem fogunk propagandát űzni, a mi propagandánk leszen rend és szabadság ösztöne!!“

És úgy lőn!

Alig hangzók el a francziák győzelemkiáltása egy megbuktatott dynastia fölött, mely a népet szatócsi szűkkeblűség és kitartással békőzta le, mely azt a zsarnokság egyetlen piszkos fegyverével — a pénzzel megvesztegetés által akarta erkölcsi alapjában megrázni — és egész Németországot a korszerű reformok egyhangú kiáltása tölté el.

Kéremény kéremény után nyújtatott be a kormányokhoz, s hol a békés kérelmezésnek sikere nem lőn, ott fegyverhez nyúltak, hogy kivíják maguknak azon jogokat, melyeket Isten és természet minden ember keblébe oltott. Jogokat, melyek eddig, különös ajándokul csak néhány szabadalmasoknak osztogattának. Jogokat, melyek minden egyes polgár szívében fönnen esdének meghallgatásért, de melly esdést az önkény fölállított rabszolgái némítoltak vagy fojtottak el. Jogokat, melyeket az erdők vada is tisztel, mert a természet azokat egyenlőn mérte mindenkinek, de melyeket az észszel bíró embereknél természetien, mesterséges mechanizmus által elforgatni és kiküszöbölni — fájdalom, sikerült!

Ah! szomorú idői valának ezek a gyalázat, szolgaság, erkölcstelenségnek!

Nem létezett többé valódi erény. Maga a jámborság is a színlés mezébe bújt, nem létezett tudomány — mert az paragon és elhagyottan hevert, és elsanyarult és büszhödött, hogy az ember szíve vézön jaidult föl; nem létezett semmi — — csak silány rabszolgák, kik hátgörbitve koldultak egy mosolyáért a hatalomnak s tulboldognak érzék magukat, ha minél többször, minél többet csúszni-mászniok megengedettet !

Sötét, viharterhes idők valának ezek, úgy hogy máig sem foghatom meg, mikép vala képes még sütni a nap, mikép ragyoghatának még a csillagok, s nyííhatának a virágok.

De hagyjuk ez idöket átalában, — mögöttünk vannak már azok.

Az idők, midön nálunk magyaroknál két három négy párt küzdött szünetlenül egymással, és egy gonosz daemon mindenfelöl szítogató a visszavonás gyújtónyát szláv, illír propagandák, vagy conservativ szörszálhasgatások által; midön dicsvágyó, együgyü, tehetlen, s nem ritkán roszakarató, a haza iránt ellenséges indulata tanácsosok szeretett királyunkat tudatlanságban tárták a népre nézve — vagy előtte húséges magyar alattvalóit mint lázadó félvadakat festék le, kikre nézve minden okos gondolat fájdalmas veszteség volna, — ez idők is már úgy hiszem elmúltak.

Az idők, midön a Rendek hónapokat töltöttek a vadászatszabályozással, s a parasztot vagy polgárt csak megemlíteni is feledék*), úgy hogy a parasztok irigy lék sorsát a nyúlnak, melly négy lábúsága daczára nagyobb figyelemre méltatik vala, mint a szegény teherviselő nép, — ez idők elmúltak!

Sőt mi több! a vén nyolczszázados alkotmány, álmos slendriánjával, és czimkóros komaságaival, megvesztegetett kortesei és ítélethosszu szónoklataival a — császár szakálláról — ez agg matróna az úrbériség mély barázdáival arczáin, az előítélet jégszürke fürteivel inga-

*) Történt az 1802-iki országgyűlésen.

tag fején, nehéz kereplő nyelvvel a táblabíráknak, száraz, csattogó kezeivel a burokratáknak, és restelkedő lábaival a pipás semmit tevőknek — korgyöngeségben — nem kimúlt, nem — hanem egy szerencsés szélrohanat által az enyészet országába sodortatott.

A törvénykezés nyilvánossága gátat vetend nepotismus és pártosságnak. Mostani törvényhozóink bölcs belátása és ereje világos, röviden és határozottan fogalmazott törvényeket alkotand. Az igazságszolgáltatás vaskérelhetlenségü szigorral mondandja ki a „bűnös“ vagy „nem bűnös“ igazságát — nyilván a nép előtt a néphez, melly aztán a bírakat igazságszeretetükért isteni teendői, — az igazságtalant pedig, ki a legszen- tebbel, mivel egy szabad nép bírhat — az igazsággal visszaélve, azt vétkes, utálatraméltó rokon- vagy ellen- szenvek vak eszközéül használni fogja — megvetéssel jutalmazza, őt észére téríti, s megtanítja felfogni tiszte fontosságát.

Szép Magyarországnak, melyet a természet oly gazdagon megáldott, mely északi és déli Európa közt, mindkét rész terményeit egyesítve, hazája egy népnek — mely nemes, vitéz, nagylelkű, hatalmas erőben és szellemben és mindenhez a legkiválóbb tehetséggel bir... Vájjon, mi lehet oka, hogy e nép, minden gazdagsága, minden kincseivel oly sokáig — szegény, ah! oly keservesen koldus maradt szellemi és anyagi tekintetben?!

Mert vagy háborúk és barbárságnak szolgált küzdte- rül — vagy, mert roppant jelentékessége daczára provinciául kezeltetett — és mert a legtermészetlenebb alapra állított szabadalmi alkotmányunk teljesen meggátlá szabad kifejlődését a tudományok, művészetek, ipar és mindazon tényezőknek, melyek nélkül bármely nép örökké csak a barbárság örvényében fog fetrengeni....

Magyarországnak tehát csak három időpontja volt, melyekben hatalmas, rettegett volt a külföld ellenében, és tiszteletparancslólag állt. Ez időpontok valának Lajos és Corvin Mátyás alatt. Két lángész,

kik korukat megelőzve, azon uralkodtanak, és szellemük sasszárnyain magukhoz emelék a dicsőség birodalmába. — És azon időpont, midőn a magyarok lelkesedése — egész Ausztriát s szeretett uralkodó házunkat a közel enyészettől megmenté. —

És nyolczszáz év alatt csak három illy pontot számítva Magyarország?

Ó nem!

1848—ki mart. 15-ikétől fogva négy ily időpontot jelölend föl a história, melyek legutósója tulsugározza mindazt, mi a világtörténetben nagy és magasatos valaha történt vala!....

II.

Ne hidd, nyájas olvasó, hogy talán túlzók, vagy épen fanaticus lelkesedéstől elfogultan hízelgek!

Most, midőn már csak minlelkismeretünk és minmeggyőződésünkkel van dolgunk — most nem gondolható: hogy valaki más valamit írjon le, mint mit egyszersmind szívverével is kész lenne megpecsételni. — Nyílt lesz ezentúl az író szíve — nyílt, miként az igazságszótás könyve az utósó ítélet napján, mert a nyilvános vélemény fog most örködni minden gondolat fölött, mely bátorodik magának igazvoltot igényleni. Többé nem lesz az ember képes üres szószaimat csépelni, külről magának tulszabadelmű mázt adni, s bensőleg magát a világ középpontjául oda állítani, melly körül aztán amindenségnek forognia kelljen. Többé nem fog az igazság álzottan ólálkodni, vagy attól félve, hogy nem hallgatnak rá, szavát föl sem emelni! —

Szavaimnak tehát hitelt adhattok. 1848. mart. 15-ke nem csak a magyar, hanem minden népek históriájában fénypont gyanánt fog sugárzani.

E napot minden hőstetteivel, mennyire gyöngye erőmtől telik — hű tükörképben fogom elétek állítani. Emlé-

ketekbe fogom híni nagy telteinket, hogy azokat gyermekeiteknek fölolvashassátok, s őket fölleskésíthessétek, hogy hasonló viszonyok közt hasonlókép cselekedjenek, s főképen őket inthessétek, miszerint soha ne engedjék a dolgot annyira jutni, hogy az igazság jogai bármily néven nevezendő osztály által lábbal tapodtassanak.

Halljátok!

Mi Olaszországban vérpatakba került, mely bosszúért kiált égbe föl; minek Frankhonban száz meg száz emberélet esett engesztelő áldozatul; — miért Németországban újra és ismét vérnek kelle folyini; mit Ausztria halottakkal kényszerült megfizetni — melyek tátongó sebeikkel bosszúra idézik égő villámával az égnek haragját — azt mi magyarok, kik egész Európában a civilizáció páriáiul, erkölcs- és féktelen népül valánk kikiáltva, esernyővel kezünkben, a közcsend legkisebb zavara nélkül, vittük ki. Ami győzelmünk nem volt az erőszak győzelve, hanem volt a jognak fényes diadalma, a túlnyomó hatalomé, de melyet csak egyetértés tesz győzhetlenné, — szóval az értelmiség győzedelme!

A mi forradalmunk a rendetlenség ellen volt intézve, hogy kivívjuk egy szabad nép legbecsesb javát — a rendet. —

Menjünk át nyugodtan az előzményeken, s vessünk aztán egy komoly pillantást eseményeire e maga nemében egyetlen békés forradalomnak, melyben egy nyolczszázados szörny, mely a szegényt egyre fölfalá, hogyanak vére és zsírján fölhízzék, az összetartás éles fegyvere által legyilkoltaték.

III.

Délen, hol az „arany narancs és fényű egy göröngyön virít“, — az ég kékebb és a nap ragyogóbb, hol a lombok zöldje elevenebb és a csalogány dala szebb, megragadóbb! — Délen... olt fekszenek a régi romai

uraság romai! E dél, még kevéssel ezelőtt a szolgaság gyupontja, korunk legnagyobb férfiai egyikének varázshatalma által egyszerre a szabadság saslaka lön. A lelkismeret, gondolkodás, lélek, szívverés általa szabad ittatának ki az elbutulás és hízelgés gyalázatos békéből.... Ó megveté elnyomás alacsony eszközéül használását Megváltónk szent hitének. — Az igét, mely Istentől jött és újra Isten lön! — újra szabaddá tévé, és példát adott Európa valamennyi keresztény uralkodóinak, hogy ne foszszak meg szűkkeblűén minden emberi jogoktól a tömeget, mert irva vagyon:

„Mindnyájan testvérek vagyunk!“

és

„Szeresd felebarátodat mint tenmagadat!“

Igen, a mi nagy mesterünk és urunk, tanítónk és előbajnokunk a népeknek elnyomóik elleni korszerű csatáiban — magasztos, szent atyánk JX^{dik} Jámbor pápa volt. —

Avagy nem ő volt-e, ki első rombolá szét a mostani politika rendszerét, — mely ismét oda törekvők, hogy bennünket ama szabadságlüktetés és izgalmak után, melyek 1790. és 1830-ikban Franciaországból értenek, újra elaltasson, és ha lehet (?) a feudálhálósapka és rabszolgaság jármába, elsalnyítás és örök tespedés által visszavigyen.

Ő tette szabaddá asajtót — és monda polgárainak: fogjatok fegyvert, és fegyverkezzetek fel magatok. Ti vagytok a munkások, birtokosak a statusban, ti vagytok a szív, melyből a vér az állománytest minden részeibe szétáradoz — szabadoknak kell lennetek! — a vért megszűkíteni, a szívet elszorítani, én atyátok, a kereszténység atyja, nem fogom.

És ekkép IX. Jámbor tisztelve, becsülve, szeretve, imádvá lön — mert ő veté el újra, annyi idő után, a szabadság magvát. — Ő, kinek elődei a szellemi korlátoltság rút éjszakáját idézték Európa fölé a vak, öntu-

datlan engedelmesség tanai által, ő változtatá legmosolygóbb nappá a bíborsötét éjt.

Miként a pacsirta örömdala tiszta tavaszhajnalon, akként hangzott föl a most már szabad Itália egére a himnusz IX-ik Jámborra, a nagy megváltóra.

Olaszország tehát, a legsötétebb, kárhozatosb szolgaság fészke egyszerre fényesen tündöklő palotává lön, — melybe a szabadság istennő egész üdvterjesztő kíséretével, a szeretet, bátorság, bizalom, igazság, művészet, tudomány és ipar fölvirágzásával, beköltözött.

Lehetlen vala, hogy ezt mi magyarok közönösen vettük legyen! — És nem is vettük! — Bámulva hallók a pápa dicsó győzedelmeit, Sardinia, Toskana alkotmányait, s a siciliaiak hőstetteit; — bámulánk és a gondolat villant át rajtunk: hogy mi is szabadok legyünk, mert mindenki hatalmasan érzé: nehányak szabadsága még nem mindnyájunk szabadsága!

IV.

És a schweiziek... e nyugtalan republikánusok, ez örökké küzdő szabadság - férfiak kantoni véleménykülönbségeikkel; a schweiziek is mozogni kezdtek. — Némely testvéreiket veszélyes befolyás a világosság ösvényéről a legveszélyesbre, a jezuítai csúszás útjára látszék tántoritni. Ezek különszövetséget alakítanak, de úgy látszik komolyan földerült a szabadságnak korszaka, — a különszövetség szétoszlattatott. — A gyökeresdiek győztek.

És mi magyarok? — nekünk a pipa nem esett jól többé, szorgosabban kezdtük olvasni az újságokat. Átkoztuk a különszövetségeket, kik összecsupoflulni bátorokdtek jezuítai semmirekellőség védelmére, és örömmre riadánk a szabadelvű köztársaságiak győzelmén, és gondolok: az igazság győzedelme nálunk is kifog vivatni, ha mindjárt félmillió ember vesztébe kerül e is.

V.

E közben egyszerre a francziáknak jó étvágyuk kerekedik. Kedvük jött egyszer újra jól enni és jól inni. Szóval hosszú hamvazó idők után újra amúgy széleskedvvel mulatni akartak. De minthogy, kik oly rendkívüli étvágyat kaptak, épen csupa szabad gondolkodásúak valának, tehát a szegény Lajos Fülöp attól félt, — a reform lakó mázó uraknak étvágyuk jöhetne más kormányformával töltött pástétomra, s léghajóknak tartá ez uraknak az evést megtiltani. És legrosszabbul cselekvők, mert egy megtagadott ebéd miatt pokolba kergettetett, és az öreg ember, ki tartozott volna legalább okos atya lenni, ekkép utódait megfosztá azon szerencsétől, hogy francia trónon ülhessenek és királyi rendeleteket aláírhassanak. Mi fölött azonban épennem szándékom kényeket ontani. Én Lamartinet az író a bölcsesség tógájában, a szellem királpálczájával, a toll éles fegyverével, és szónoklata ostromló fegyvertüzével, mint francia uralkodót, sokkal jobban szeretem a jámbor Lajos Fülöpnél, ki vejével bankrészevényekre üzérkedett, és népe erkölcsévelnem igen sokat törődött, sőt azt a megvesztegetés nyomorúságánál által mind inkább és inkább aláásni ügyekvék. Innen ama roszbirü históriák T este és társairól, innen erkölcstelen-sége az úgynevezett hercegek és marquis-eknek, kik könnyelmű kéjhölgyekért becsületes nejeiket leöldösék. — Ámde a francziák nemes érzelme, örök lovagias szeszélye, morál és erény iránti rendíthetlen szeretete, s mindenkifölött tündöklő becsületszomja föllázadt egy oly kormány ellen, mely alatt oly erőszaklételek történhetének. Monarchiájok két óra alatt köztársasággá önték át.

De minő szellem uralkodott e mostani forradalomban az 1790-dikihez képest! Mily szelleme a humanitás-

nak, tisztult szabadságérzet és rendnek. A guillotine megaranyzója*) ezen gépet nemcsak késétől fosztá meg, hanem egészen elbűvölé polgártársainak emlékéből. A mostani Robespierrek az apró journalisták, kik a nyilvános piacra kiállnak, kiknek a rend nincs ínyükre, s azért ugyancsak rendesen szitkozódnak és boszonzkodnak. A kis Raspail, és a Democratie pacifique szerkesztője. Az első egy „Ami du peuple“t (népbarát) szerkeszt, és foglalatossága: a nép barátait — Lamarinet, Dupont de l'Eure, Cremieux stb. gyanúsítani, így rejti magában gyakorta sok egyszersmind az ellentét satiráját!...

De ez urak ujjongása elhangzik....

A sajtófestékvér nem oly drága mint a becsületes polgároké, ha mindjárt azok csupa zsidógyülölők volnának is, kik a veres- meg fokhagymát, e nemes kél növényt nem szagolhatják.

Mindemellett Franciaország adta az első lökést az új népmozgalomra. — A 90-es évek rémülete most háttartalan örömríadattá változott. Akkor Frankhon szuronyait és álgyuit küldé a világba, hogy bennünket meghódítson, és sok dicső győzelem után ugyan, de mégis legyőzetett. Most eszméit küldé Európába, és mindenfelé a legfényesb győzedelmeket, a legmagasztosb diadalokat üli!....

Látni tehát, hogy az eszmék erősebbek a fegyvernél, — hogy a szellem hatalmasabb mint lőpor és álgyuk, ha mindjárt százezerek kezelik is azokat; hogy az eszmék képesek a fenyegetődző fegyverzett kart megbénítani, a golyót a lőszer csövébe száműzni, és a béke olajágával tartományok, országok, nemzeteket meghódítani.

Mi magyarok elragadtatva, lelkesedve néztük a szép játékot, és rabul elnyomott testvérinkre gondolánk, — mi, kik szabadalmakkal bíránk, készek valánk azokat eldobni magunktól, és már egyedül ez eszmében

*) Chateaubriand monda Lamartineről, hogy Histoire des Girondins című munkája által a guillotine! megaranyozó.

oly hőstettet vivőnk véghez, mely a Hunyadiak, Zrínyiek, Rákóczyak minden győzelmeit túlsugározza; azonban mégis csak az eszménél maradtunk, és az eszme magában semmi, ha kezét fogva nem jár a tettel.

VI.

Ekkor életre ébredett a német!...

A jó sógor, ki ekkorig pandektáiba mélyed ve népjogot tanult, a teoriában igen sokra vitte, de gyakorlatban örökké mély alázatosságtól áthatva, soha semmire sem mehetett. Ezúttal a bajorok kezdék, kegyencznők clkergetésével — és a francia köztársaság kikiáltása után előálltak, betörték az ablakokat, és sajtószabadságot s mind azt követelték, mi nélkül egy nép nem is érdemes hogy létezzék.

Mi csodálkoztunk a nehézkes sörivókon, kik egyszerre champagneiként fölpezsdültek, és bámulva kérdők: honnan e változás? — És elkezdők kéremények fölött tanácskozni, reformlakomákat tűztünk ki, melyekben a jó (!) polgárok részt venni vonakodtak. Étvágyunk bizonyos egykori tisztviselők által eltiltatott, ős mondott, hogy katonákat állitnak ellenünk — ha merészkednénk kanalunkat társaságban meríteni a tálba.

De mi a félelem halvány rémét nem ismerők többé. Mi magyarok, kik elég erővel bírtunk a török jármot elviselni, ős aztán háromszáz évi nyomtatás alatt össze nem roskadtunk, most egyszerre bátorságot, erőt és lelkesülést érzünk magunkban a szabadságnak kéremény utjáni kivívására.

Így következett el marlius 14-ke. E napon Budapesten a szabadelvű társulat teremében zajos gyűlést tartánk. Klauzál és Nyári, e két hazafi pár excellence, elragadón szónokoltak, nem kevesbbé lelkesülten nyilatkoztak a szabadság, egyenlőség és jog mellett a tanulótság két vezérei: Vasvári (tanuló) és Irinyi (író). Azon-

bán csak abban állapotunk meg: hogy a kéreményt elhalasztjuk, hogy elhamarkodás által azt erejében ne fogyaszszuk. Elhatározatott, mikép előbb Batthyányi Lajoshoz írunk, miszerint ő az el-lenzék egy kitzúzendő közgyűlésén a kéreménynek tehetségig számos aláírótt eszközöljön, hogy így annak sikere egyáltalában ne kockáztassék, mert különben könnyen kényszerítve lehattünk vala, hogy egy Inában tett lépést megbánjunk.

Jegyezd meg magadnak, nyájas olvasó! Semmi elő-készületet nem tettünk, A sajtó szegény rabszolga volt; a censorok vörös ónja dúlt szellemünk bensejében, a censorok kaszái és éles ollói nyesék le énünk legjobb javát — idegink élélnedvét! szellemünk és valódi meggyőződésünk nagy szíverének csak legkegyelmesebb engedelemmel volt szabad dobogni. Anyagilag léteztünk ugyan, deszel- l e m i l e g csak tengésre valánk kárhoztatva.

A nemességnek voltak előjogai. — De terhére váltak azok nemesbjei- jobbainak, mert nem szabad volt azokat minden polgártársaikkal egyesülve élvezni. Mert nem akartak többé irigylet, gyűlölet, kár-vágynak tárgyiul szolgálni. Mert e jobbak inkább akartak egy szabad összes nemzethez tartozni, mint polgártársaik közepeit, véletlen előjogokkal fölkészülve, és ezeket használva, saját polgártársaik jogainak rablói lenni.

Tudnod kell, tisztelt olvasó! mikép jogokat kivíni nemes telt! — szabadságért meghalni — hőstett! Betudnod kell egyszersmind azt is: mikép több mint nyolczszázados jogokról lemondani — több mint nemes — több mint hősi tett — az i s t e n i!..

Gyakran kétségbe vonták higgadtságunkat. Szalma-tüzlekedéssel gunyolgattanak. Ez igazságtalanság volt. A nemszámiló tömegnek, igaz, még most sincs fogalma róla, mi történt tulajdonképen — de az nem tesz semmit. E tömeg daczára az izgalmaknak, melyek, miként szeretett ara igen szava a szerető vőlegényt, leptek meg bennünket, most is oly tudatlan mint eddig. E jámbor dohányfogyasztók, ingyenélők, kanászok és csikósok ép

oly ostobákul halnak is meg, mint születtek.... Népünk egy bizonyos osztályánál minden fáradság falra hányt borsó. Ezek a mozdulhatlan tábla bírák, bojtos csizmáikkal, gőzölgő fejükkel és pipalelkükkel.

Homlokegyenest, miként ég és föld, nap és éj, tavasz és tél, állanak azok szemközt az imént említettekkel — kik a nép javára lemondás isteni művét közöttünk hirdeték és végrehajták!...

Kossuthot kell legelőbb neveznünk, mint e hitvallás apostolát!

Kossuth volt, ki miként meteor megjelent gondolkodásunk sötét egén, és világot árasztta szét, mely sugarait hazaszeretet és szabadságérzettől kölcsönözte.

Kossuth lelkesült szava volt, mely — miként örök nagysándorkard — a politikai szemfényvesztők és bohócok gordiusi csomóját szétvágandó vala, hogy bennünket az elnyomatás lánczaiból kiszabadítson.

Kossuth fennen és igazán érezte, hogy egy 12 milliónyi rabszolganép — élén néhány szabadalmazottal — semmi nagyot nem létesíthet, és föllázadt — egy második Spartakus — a jogtalanság és törvénytenség zsarnoksága ellen.

Kossuth volt mindig az első, hol előítéletek szétrombolása, régi fogyatkozások helyrehozása, a butaság bástyáinak ostromrohaműbevétele, a magyar számára egy kis jognak kivívása, és rendíthetlen phalanx alkotása az önkény és absolutismus megtámadó, irtó elvei ellen, forogtanak kérdésben.

Kossuth a mi hőstetteinknél nem volt jelen, de szelleme köztünk vala, mert mindnyájunkat a jog és leglángzóbb szabadságszeretet szelleme lelkesített.

Illy érzelmektől ostromoltatva oszlánk szét ez estve a gyűlésből, mellyben erőt vevénk magunkon: a „várakozás“ elvét egy kis ideig megkísérteni.

VII.

Ekkor széhangzott híre a bécsi eseményeknek! —

A bécsiek!... e jámbor, bárányszelíd emberei a legmélyebb alázatosság és önmegadásnak!

A bécsiek!... Ez „i kisz die Hand“ nép, Herr von vargái és szabóival!

A b é c s i e k!... az ismeretes rántottcsirkeevők és sörfogyasztók! —

A bécsiek!... kiknek még pillantásaikat is polizey őrizé! —

A bécsiek!... kiket a jó S e d l n i c z k y úr, ki persze hogy többé már nem legfőbb udvari rendőr és bíráló biztossági elnök, miként kis gyermekeket vezetett bosszantó szeszélyeinek járszalagán, s ki nálam, midőn B é c s b e n laktam, egyszer lakmotozást parancsolt, mert azt gyanítá, miszerint egy roszaló czikket írtam exudvari színésznő Müller kisasszony felől, ki viszont a polizey f ő n ö k úrnak rendkívül tetszett vala...

A bécsiek!... kikkel a nevezett Sedlniczky úr úgy bánt, mint vadászebekkel, kiket korbácsoltatott, ha ordítanak, és ismét korbácsoltatott, ha nem elég gyorsan apportíroztanak! —

A bécsiek!... kiknek közepette Metternich urnák európai emberkereskedését és interventio-geschaftjét üzni megengedtetett! —

A bécsiek!... kik csak Nestroyféle kétértelműségek és Scholzféle lazzik iránt látszának fogékonyak lenni!

A bécsiek!... kik egy Hansjörgelt olvasni képesek valának, s a politikából nem látszának egyebet érteni, mint hogy legjobb politika — hallgatni.

A bécsiek — nagy Isten! a bécsiek, kik egy szóval... bécsiek voltak., a szabadság hőseivé

lőnek!... Hősök, kiknek tettei vérbetűkkel lesznek följegyezve örök emlékéül azon igazságnak: hogy egy nép csak vezetői által válhatik erkölcstelenné — de hogy maga mindig nemes és jó, erős és lelkesült, minden szabad izgalomra örökké képes marad. Csak egy lökésre, helyes időpontra van szüksége, és a nép tetteket visz végbe, dicsők, ragyogók és örök fényűeket.

És most mindazon gúny, satira, metsző megtámadás és keserű gyalázás, melynek a szegény bécsi nép számtalan iratokban tárgya lőn — kire hárul vissza mind ezen jogtalan gyalázat?

Azon () fejére (itt hézagot hagyok, hogy kiki a tetszése szerinti szót oda írja, az igazi kifejezés kinyomatása, annak minden csattanó igazvolta mellett is eskütszék elé idézhetne!) — kik ezen nemes, erős, kedélyes, élv és szellemtől pezsgő népet szolgálai nyomás által annyira elsatnyíták. — Mindazok fejére, kik az erkölcstelenség minden nemeit elősegíték, mihelyt azok arra szolgáltak, hogy a szellem elbutuljon, a gondolkodás-erő ellankadjon; kik abban versenyeztek, hogy emberekből öntudatlan gépeket csináljanak, és a legfenségesbel az emberben, a szellemet lábbal tapodják, és őt mint minden erény, erkölcs és rendellenségét ördög gyanánt fessék a falra.

De a nemes bécsiek minden valaha elkövetett bűneiket — hiszen tulajdonképen egyetlenegy bűnök volt, az: „hogy oly hosszan történek!“ — teljesen lerótták; kiköszörülök mindazon csorbát, mellyel híriük egész Európa nyílt véleménye elölt birt, ragyogva, sugározva állanak ők most a véren vett szabadság glóriájában, és martiusi hőseiket mindenha együtt nevezendik Franciaország júliusi és februári hőseivel, és az elestek sírjain nefelejtsek virítanak és borostyánok zöldelének örökre!

Az ausztriaiak egy lökással a művelt Európa első országai közé emelkedőnek, és azon temérdek anyagi és szellemi erő, melyet ez ország a homályban rejte-

getett — az eddig alig ismert statut hatalmassá, virágzóvá teendi!

A bécsiek e hirtelen átváltozása villámsugár gyanánt hatott ránk.

Miután a bécsi forradalom híre martius 14-kénkéső estve a gőzhajó megérkezte után mindenfelé elterjedt, az Ellenzéki Körben és Filinger kávéházában még azon éjjel gyűlések tartattak. Mindkét helyen elhatároztatott, hogy Magyarország szabadsága, biztossága jövőjéért is kell történni valaminek. Szétpillantánk mindenfelé, és minde-nütt fogyatkozás, mindenütt szükség, nyomor, elnyomás, az erők kifejlődésének gátjai — szóval mindenütt káros tespedés, sehol czélszerű mozzalom.

A censura kezeié bírói pallosát, és elitéit minden jót és becsest.

Kormánytisztviselők a birákhoz praesidialisokat bo-csátgatának, hogy a rendíthetlen, igaz bírót váltóhami-sítók és uzsorások iránti elnézés és igazságtalanságra kény-szerítsék.

Senki sem volta törvény előtt egyenlő, hanem ügy-szólván minden embernek külön törvényhatósága volt.

Kereskedésünk a külföldi érdekek által egészen el-nyomatott; hitelünk mesés lidércz volt az álmok orszá-gából! —

A paraszt még folyvást senki volt az országban, s nem volt sem földje sem jószága!

Az aristokratia bírt mindent; nem csak az ebek, lovak, erdők és ágyasak voltak övéik, hanem ezeken fö-lül minden statusjog kész birtokosra talált bennük.

A trón és nép között még nagy hézag volt, melyet képmutató, erkölcsileg romlott tisztviselők — egész erő-vel nagyobbítottanak. Itt a megvesztegetés leggyalázato-sabb eszközei használtattak; a szolgák pártja pénzen sza-porítatott, és clubokban szavazatokat hajhászának a kor-mány részére — mely mindent elkövetett, hogy a szabad Magyarországból polizeylag elnyomatott osztrák provinciát csináljon; minden fajú denunciansok tartatának, és hű-séges gazszolgálataikért, hogy a haza barátait az absolut

hatalmú főtisztviselőnek elárulák, keményebb cenzurái szabályokat kívántak és újontámadó lapokat szabad szellemük miatt denunciáltak!... megjutalmaztalanak. Hej kurucz egy gazdaság volt ám az!... Jó hogy végit érte!..

E vég dicső emlékezetű martius 15-dikén lőn előidézve.

VIII.

Mi történt mindkét ülésben, mennyit teltünk, hogy az imént felsorolt fogyatkozásait statusunknak elhárítsuk, mindjárt meglátandjuk a kéreményből, mely itt szerkesztett. —

Fölhajnallott martius 15ke. Komor, esős reggel volt.

— Az ég gyászt öltött tétlenségünk miatt, de csak azért, hogy nem sokára legfényesb ünnepi kék palástjában díszelegjen.

A reformerek főgyűlhelye a Fiiinger kávéháza reggel 9 órakor tele volt ingerülten hullámozó tömeggel — kik között népszónokok elragadó tűzzel emelének szót szabadság és jog mellett, s kik a tömeget arra bírták, mi-kép legelőször is a tanulókat szabadítsák ki, az iskola-kényszert döntsék le, a „muszáj“ lánczait törjék szét, s az ifjúságot állítsák a mozgalom élére!... A szabadság-szomjas sereg Petőfi egy lelkes beszéde után megindult — az egyetembe. — Az együtt volt tanuló-ság minden halltermeibe izgatok rohantak be, és föltüzelék az ifjúságot, ne nyeljék tovább az iskola fojtogató porát, hanem jöjenek velük ki a teltek mezejére, a régóhajtott szabadság, egyenlőség, testvérségnek békés, higgadt törvényes úton az egyesülés egyszerű be-bizonyult eszköze általi kivívására.

Mert ha mindnyájan egy eszme ért — ki lenne akkor ellenünk?!...

Ki volt azonnal készebb, mint a tanulóság, mely az iskolazsarnokság nyomása alatt még el nem satnyult és romlott, mely e pillanatot talán már rég hön dobogó szívvel várta, s mely most lelkesült örömríadással omlott a mozgalom árába, hogy a szabadság édenébe eljusson.

Az egyetemtérről az egész tömeg legelőszőr is a sajtó kézrekerítésére indult, hogy azt első szabad működésre kényszerítse hazánkban. Elhatározatott, hogy a kedvelt népköltő Petőfi következő nemzeti dala, és egy 12 pontból álló proclamatio nyomassák ki, s ekkép bármely szellemi elnyomó közbelépésre nélkül az első szavak juttassanak sajtó útján a néphez.

A nemzeti dal ép oly egyszerű mint tele erő és lelkesedéssel. A dal minden szava egy fájó sebet érint a keblünkben és sírtunk és ujjongtunk fájdalom és öröm miatt. Szorosabban összecsatlakozánk és utánmondók a költő magasztos szavait.

Nemzeti dal.

Írta Petőfi Sándor.

Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő: most, vagy soha!
Rabok legyünk, vagy szabadok?
Ez a kérdés, válaszzatok!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok többé
Nem leszünk!

Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ős apáink.
Kik szabadon éltek haltak
Szolgaföldben nem nyughatnak.

A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok többé
Nem leszünk.

Sehonnai bitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete,
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok többé
Nem leszünk.

Fényesebb a láncznál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis lánczot hordtunk.
Ide veled régi kardunk.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok többé
Nem leszünk.

A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy híréhez,
Mit rá kentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok többé
Nem leszünk.

Hol sírjaink domborulnak,
 Unokáink leborulnak,
 És áldó imádság mellett
 Mondják el szent neveinket.
 A magyarok istenére
 Esküszünk,
 Esküszünk, hogy rabok többé
 Nem leszünk.

E dal volt az, mely mindnyájunkat lelkesített és föl-
 bátorított kívíni velünk született jogainkat, s melynek,
 valamint az alább következő 12 pontnak kinyomatása
 zajosan követeltetett. A nyomdatulajdonos természetesen
 engedett, mit is használt volna neki egy törvénytelen
 szokásra hivatkozás. Hol a tömeg akar, ott egyes-
 nek engedni kell. A nép előtt mindennek meg kell
 hajolni. Hiszen a nép romlatlan természetességében min-
 dig csak igazságost kíván, és ha olykor ellenkező
 történik, akkor bizonynyal istentelen lázítók ámíták, csal-
 ták, vivék tévútra a népet!

IX.

A proclamatio tizenkét pontjai, melyeket némi jegy-
 zetekkel kívánunk kísérni, e következők:

1.

Sajtószabadság, censura eltörlésével.

Nem akarunk szörszálhasogatók lenni és ez első kí-
 vánat tautológiáját taglalni. A sajtószabadság már
 magában a censuraának megszűnése — elenyészése a szel-
 lemi elnyomatásnak, halála a rabszolgaságnak. Sajtó-

szabadság az álladalomnak életadó eleme. Ez örök-
 éber őr a nép érdeke fölött, egyetlen, mindig csatakész,
 soha el nem tompuló fegyvere a szabadságnak. Ez ellen-
 őre mindazok eljárásának, kik a nép közjával foglal-
 kodnak. Sajtószabadság a mennydörgő vihar, ha az
 abszolutizmus bénító siroccoja a népet ellankasztással fe-
 nyegeti. — Ha a népnek nincs is egyebe mint s a j t ó sza-
 badsága — ebben oly talizmánt bír, mely maga gyor-
 san meghozza legtitkosb vágyainak is teljesültét..... Mi
 erősen meg vagyunk győződve, hogy miután e kincs
 nemcsak ideiglen van megadva, hanem az országgyűlés
 és királyi szentesítés által törvényileg is biztosítva,
 az nem lesz csak a szabadság neve... mert nincs
 r o s z a b b, mint zsarnokság a szabadságnak palástja
 alatt. A törvények, reméljük, egyszerűek, világosak —
 és szigorúak lesznek a király-, személy- és vallás sé-
 relmét illetőleg — de nem fognak kétértelműség által
 pártosság és önkénynek tárt kaput nyitni... Nem azért
 fogták a sajtót felszabadítói, hogy nemtelen terrorizmus
 által a szabadság használatától elrettentsenek!!!...

2.

Felelős ministerium Budapesten.

Elég sokáig uralkodtak megvetni való hízelgők a ki-
 rály szentelt személye körül. Elég sokáig volt a nép bu-
 reaucraták játéklabdája. Elég sokáig szívta az alatt valók
 vérét velejét egyes hatalmaskodók önkénye. Elég sokáig
 üzék e nem felelős diplomaták a hazugság, csalás, status-
 fosztogatás mesterségét. Elég sokáig engedtetett első tiszt-
 viselőinknek barátait — ha mindjárt a legsemmireva-
 lóbb egyének voltak is, érdemtelen statuspolgárok rová-
 sára kegyelni, sinecurák és állomásokat árulóknak csal-
 horogul osztogatni Ideje volt ez égbekiáltó visszaélésnek
 véget vetni. Felelős ministereink cselekedjenek függetle-
 nül, és mindig csak az ország javát tartás szem előtt.

— Legyenek elég erősek, minden merényletet, mely a status java ellen intéztetik, jöjön az bármely oldalról, bátran visszautasítani; mert hol ez elv uralkodik: „The king can not do wrong, because he does nothing*!“

— melynek ministerfelelőség mellett uralkodnia is kell, ott a ministereknek nehéz az állásuk. — Ne hagyjuk tehát magunkat ámítani! A felelőség könnyen kijátszható. — Atárcza birhatása oly kellemes, oly csábító! hogy azt el ne veszítsék, oly eszközöket lehet használni, melyek nem kevesebbé károsak fognának lenni, mint az eddig szokásban volt nem felelős mindenhatóság! — Felsőleges fejedelmünk választása ezúttal gr. Batthyányi Lajos urra esett, mint első közügyerre, kire egy magyar közügyérség alakítása bízott, mely csak a nép férfiaiából fog állani, kik ilyes kétségeken mind messze fölül fognak állani. De mindemellett azon törvények, melyek a közügyérek hatáskörét fogják meghatározni, szükség, hogy világosak és érthetők legyenek, és a bíróságpon-tosan kijelöltessék, melynek közügyeink a nép avvagy király felsége ellen elkövetett vétség esetében azonnal kezébe esni fognak.

3.

Évenkénti országgyűlés Pesten.

A törvényhozó testnek évenkénti összejövetele nálunk annál nagyobb szükségű, minthogy minden teendőnk hátra van, hogy hánytvetett alkotmányunk zűrzavarába rendet hozzunk, és a valódi polgári szabadságot megalapítsuk. — Minden három évben!.... Ekkor gyakran csak szónokoltak, aztán szétoszlottak — és három évig ismét minden a réginél maradt. Most láttuk, mily változást idézhet elő egyetlen egy nap az álladalomban, és így bizonyosan be fogja mindenki látni szükségét

*) A király rosztat nem tehet, minthogy ő semmit sem tesz.

annak, hogy minden évben gyűljenek össze az ország vérző sebeinek orvosai. — Hogy jövőre Budapest lesz széke a közügyészségnek és az országgyűlésnek: ez a testvérvárost tíz év alatt világvárossá alakítandja, mely nemcsak kiterjedésre, hanem anyagi és ipari jólétre nézve is nagy és hatalmas lesz, és Európa első városai között méltó helyet fog elfoglalni. — Eddig főváros nélkül valónk — mert legtöbb kormányhatóságaink széke idegen országban volt. Igazságos panaszainkat idegen ég alatt, idegen földön, idegen légtérben elsohajtanunk, oly emberek közt, kik bennünket nem értenek, kiknél még csak rokonszenvre sem számíthatánk. A kívánatot tehát mindenképp méltányosnak találandja.

4.

Törvényelőtti egyenlőség polgári és vallási tekintetben.

Az előítélet porhatag korlátainak minden tekintetben dőlniük kell. Többé nem fogjuk sem a parasztot születése, sem a zsidót vallása miatt üldözni, s egyiket sem fogjuk kényszeríteni, hogy az elnyomás járma alatt roszzá legyen. Mindkettőnek testvéreileg kezet nyújtandunk, kiemeljük őket az erkölcsi süllyedség mocsarából, melybe őket csak saját keménységünk és gyalázatos előítélet taszítja, mely hozzánk és századunkhoz már rég nem illik. Mindnyájan egyenlőn viseljük a terheket, egyenlőn teljesítjük kötelességeinket, de egyenlőn osztozunk a jogokban is. Ámde ha a zsidónak is emberi jogokat adunk, az által leghamarabb válnak jogérvő emberré. A statuson kívül állva ellensége volt a statusnak, a statusban velünk egyenlő jogokat bírva, ő is oly használható és békés polgárrá lesz, mint akármelyikünk. Gyűlölet mindig gyűlöletet szül. A szeretet engesztel és egyenlít. Egy nyolczszáz éves alkotmány hever romba döntve, hát

nehezebben esnék egy nyomom gyűlölséget kiirtani, melyet csak irigység és türetlenség szítanak unlan új lángolásra!... Tegyük szabaddá másokat, és magunk is mindig szabadok és szabadságra méltók leendők! — Ha látjuk, hogy a szabadsággal visszaélnék — ám éreztessük az ily semmirekellővel egész szigorát a törvénynek. Csakhogy senkit addig mígnem lopott, ne kiáltunk tolvajnak. Tehát egyenlőség jogban és törvény előtt polgári és vallási tekintetben.

5.

Nemzeti őrsereg.

Annyiszor ígértek már mindent, de soha sem tartották meg. Mi lesz tehát biztosítékunk arra nézve, hogy a gyors reformok ígéretei okvetlen meg is fognak adadni?

A nemzetőrség. — Többé nem leszünk oly jó bolondok, ellenséges katonaságot békén és kényelmesen hízni hagyni az országban, hogy jó erőben legyenek, kik azon esetben, ha a tisztviselők jogtapodása arra kényszerítne, hogy egy testben kívánjuk reformot és orvoslást — bennünket a legszeretetre méltóbb gyorsaság és pontossággal lepuskázzanak. Bizony többé nem fogunk polgáröklöklőket hizlalni. — Magunk is tudni fogjuk magunkat védelmezni, s midőn minmagunkat védjük, egyszerűen királyunkat és szabadságunkat is megoltalmazni. Ne vegye tehát a nemzetőrséget senki gyermekjátéknak, s ne higye, hogy mindez csak „jux“-ból történik! A nemzeti őrség a szabad sajtóval szövetkezve tesz egyedüli legyőzhetlen védőinket! A sajtó a fő, a nemzetőrség a kar. — A kar csak a fő okos napi parancsainak tartozik engedelmessé, és akkor szabadságunkon egy hajszál sem görbítethetik meg.

6.

Közös teherviselés.

Igen méltányos! nem is akarjuk említeni az eddigi gyalázatos viszonyt, miszerint a gazdag üresen menekült, és a parasztnak kellett dolgozni, és a munkát ezen fölül saját zsebéből ismét megfizetni. Ez és a következő pont mindig legmélyebben lealacsonítának Európa szemei előtt. És azért adjunk hálát Istennek, hogy elhataroztatott:

7.

Úrbéri viszonyok megszüntetése.

Állítsatok nagy máglyát, és égessétek el az úrbéri törvényeket, az úrbéri perekkel együtt, hiszen úgy is rég por martaléki lőnek. Töröljük ki fejünkből még csak emlékét is ez institutionak. mely a kereskedés szabadabb mozgását, ipart, hitelt leginkább gátolt. Az üdv éveit Magyarországon az úrbéri viszonyok megszüntének napjától kellene számítani.

8.

**Eskütszék. Népképviselő egyenlőség
alapján.**

Két tényezői szabadságunknak, melyek az önkényes, utálatos, és igaztalanságon alapuló lisztviselőgazdaságnak; a megvesztegethető bíraskodásnak, és ama

hosszadalmas, kínos törvénykezési eljárásnak hazánkban véget vetendnek.

Az eskütszékek, melyek józan polgárok józan észtehetségére támaszkodnak, hogy az igazság megismeréséhez emberi úton, aggasztó ügyekben, eljuthassunk. — Eskütszékek mellett nem fog többé a védtelen bűnös egy nyers zsarnok tisztviselő féktelen önkényének martalékul esni, ki nálunk gyakran csupa emberkínzási hajlamból a bevádlottat vérig pálcáztatá. Ha a bevádlott a bírák alatt áll, a bírák viszont a legnagyobb, legigazságosb bíró — a nyilvános vélemény alatt állanak. Tehát ellenőrséget bírunk benne, mely eddig hiányzott, mi által lehetséges lőn, hogy egykor a következő igaz esemény megtörtént legyen: — A mint a foglyok, és elítéltek f..ben elvitelének, történetesen egy juhász állott közelükben; ezt a pandúrok mir nichts, dir nichts mint elítéltet egyik szekérre földobták, ellenmondására oldaldőfések és poflevesekkel feleltek, megkötötték és tömlöczbe hurczolák. — Egy évnegyed elteltével bekövetkezett a bírói executio, azaz: a foglyok a nép szemeláltára a nyilvános piacon természetes pandúrok által a durva nép mulatságára deresre húzattak, és mogyorópálczával elbotoztattak, hogy vérrük csurgott a földre. A juhász reszketve nézte az emberi bánásmódot — azonban rá nem került a sor — az ő neve nem volt a névjegyzékben fölírva. Midőn végre mindenik megkapta a maga részét, a porkoláb hozzá lépett — és kérdé: mit keres itt? — „Ide hoztak, de nem tudom miért.“ — „Mit vétettél?⁴ — „Semmit.“ — „Mennyire vagy elítélve?“ — „Nem tudom.“ — „Hány botot kaptál már?“ — „Nem tudom.“ — „Húzzátok le a gazembert, és verjetek rá huszonötöt“ — hangzék a porkoláb kegyelmes parancsa, mely azonnal végre is hajtattott. A juhász gombolyaggá húzódék fájdalmában, és szívrepesztő kiáltásokkal erősíté ártatlanságát. — Mindez nem használt... Három évet töltött így el. Minden három hónapban megkapta a maga huszonötjét, és testben lélekben nyomorékká lőn, midőn egyszer a gazdasági tisztól egy keresőlevél jutott a törvényhatóság kezébe egy

elveszett juhászt illető, — És rövid vizsgálás után kisült, hogy ez elveszett juhász senki más, mint a mi ártatlanul kínzott foglyunk, kinek neve a bűnösök lajstromába nem volt beírva, kivel mégis mint gonosztevővel bántak.

Ilyen és ehhez hasonló eset számtalan volt törvénykezésünk évkönyveiben. Az eskütszékek által örökre vége szakad mindazon visszaéléseknek, melyeket a tisztviselők a nép szabadsága, becsülete, életén borzasztó önkényjátékkal elkövettek.

Az eskütek kötelessége: igazságosan és lelkiismeretesen vallást tenni a bevádoltak bűnös vagy büntelen voltáról, egyéb semmi. Azonban ők ítéleteiket végre nem hajtják, mert az a végrehajtóhivatal kötelessége. Holott eddig a bírák és ítélet végrehajtói egy s ugyanazon személyek voltak. — Mily tág mező a legégrekiáltóbb igaztalanságokra. A bíróhatalomnak ez iszonyú kezelése volt egyike azon főokoknak, melyeknél fogva a nemes magyar nép a külföld előtt oly kikiáltott hírben állt. Mert a csontosuk ostobaság azt hívé, hogy nálunk csak bottal lehet kormányozni. A szegény népet durvának, barbárnak tartották. Nem fogják ezt tenni, mihelyt velük emberileg bánandanak. Iskolák és néptanítók foglalják el a bot és kegyetlenség helyét, és a mi népünk is szellemileg és iparban gyorsan föl fog virágozni.

Mi a népképviselőt illeti, az nálunk eddig ismeretlen dolog volt. Voltak országgyűléseink, és követeket küldénk föl. De az országgyűlés a népnek csak egy részét, a legkisebbet, képviselő, épen azon részt, mely statusterheket nem viselt, s mely mégis a statusterhekről rendelkezett, mely nem katonáskodott, és mégis katonaszedést parancsolt, mely ipar és kereskedéssel épen nem foglalkodott, s mégis ipar és kereskedelmi törvényeket hozott. — Mily ellenmondások! Mi tehát a mi országgyűléseinken törvényül kimondatott, soha sem volt a népakarat kifolyása, hanem csak néhány szabadalmásoké, kik a nép rovására éltek, A képviselői egyenlő-

ség elve által ezentúl a nép, — az igazi, valóságos nép fog képviseltetni.

A megvesztegethető, és a megvesztegetés által egészen elerkölcstelenített kortések megszűnnek, és az ezentúl hozandó törvények a magyar nép akarát képezendik. —

9.

Nemzeti bank.

Van arany és ezüst bányánk akármennyi. És mai napig nem volt semmi hitelünk, mert hiányzottak a hitel föntartására szükséges intézetek!... Nem elég, hogy a magánpolgár kötelessége teljesítésére szorítottassék. Magának az országnak is, a nemzetnek, oly helyzetben kell lennie, hogy az egésznek irányában kötelezéseket vállalhasson és teljesíthessen. Oly gazdag nép, mint miénk, szegénységben sinylett, mert nem volt egyetlenegy hitelintézete, s mert a hitel hatalmasb gyámola a kereskedés és ipari jóllétnek, mint maga az arany és ezüst. Végre kell lenni nemzeti banknak, mert egy ily intézet oly hatalmasnemzetnek, mint a magyar, méltóságához illik, és az egy önálló, jól organisait álladalomnak egyik kiegészítő részét képezi.

10.

A katonaság esküdjék meg az alkotmányra, magyar katonákat külföldről hívják be, az idegeneket vigyék ki.

A katonaság eddig nálunk magyar kenyeret, magyar húst fogyasztott, általunk magyarok által barátságosan, szívesen fogadtattott, családköreinkbe szállásoltatok —

pedig egy vakengedelmesség, nem gondoló akaratlanság alávetett közös ellenségünk et tápláltunk benne, és mégis jobbainkat nyújtók e béres ellenségnek. Ez természetien, minden emberjogot kigúnyoító viszony volt. Nem azért hizlaljuk az országban a katonát, hogy az szükség esetében a polgárok ellen használtassék, vagy segélyével jogtalanságok hajtassanak végre. A katonaság csak a külellenség ellen legyen védőnk, és oltalmazza a békés polgár vagyonát, de ne legyen kész annak sajátját, kezekeresményét egy vérszomjas parancsnok kommandószavára elpusztítani, a polgár pénzén vett fegyverrel kezében, azt a polgár ellen, azon ország földjén, melyben e katona született, fordítani. Eskessétek meg a katonaságot az alkotmányra, és a parancsnokok őrizkedni fognak azt alkotmányellenes elvek kivitelére használni. — Továbbá ne szabadjon a nemzet akarata ellenére a katonaságot más nemzetek elnyomására használni. Ne mondhassák rólunk magyarokról, hogy mi a hatalom és absolutismus poroszloi és hóhérlegényei voltunk.

11.

A politikai statusfogyok szabadon bocsáttassanak.

A politikai vétkezőknek bűnhődniök kell. De állítassanak nyilvános törvényszék elé, és ítéltessenek el nyilvánosan. A mint eddig a statusfogyokkal bántak, gyakran csupán egy megfontolatlan szócska, vagy egy okosan írott könyv, melyből aztán egyes helyek kiszakítottak és denunciáltattak, elég volt, hogy az ember politikai bűnössé bélyegeztessék. így lőn egyik barátom, mint az egykor szigorun eltiltott „Eisenb ahn“ terjesztője feladva, és csak szökés állal menekülhetett a fogságbüntetés elől. Pedig e sorok írója jól tudja, hogy e barátja azon lap szerkesztőségével soha semmi összeköttetésben nem állt,

sőt azon lap szerkesztőjét máig sem ismeri. Még rettenőbb volt az, midőn az ember felségárulással vádoltatott egy irat miatt, melynek szövegéből egynéhány szavakat kiszakítának, azoknak önkényszerinti értelmet adtanak és magukat semmi a kigondolható észokok által meggyőződtetni nem bírák, mert nem akarák. Ez eljárás mindig a legjobb alkalmul szolgált, a legfőlvilágosultabb emberek elhárítására, kik az álladalmi javát előmozdítani képesek lehetnek vala. Avvagy nem így tőnek-e a magyar szabadság apostolával, Kossuthtal?

Adjatok tehát nekünk szólás- és irásszabadságot, meg nyilvános eskütszékeket, és a statusfogylok sötét börtönei bizonyosan mindig üresen állandanak.

12.

Unió Erdélylyel.

Ehhez az erdélyiek beegyezése is kívántatik. Tisztelnünk kell más nemzetek jogait és szabadságait, midőn magunk jogot és szabadságot igénylünk. Magyarországnak Erdélylyeli egyesülése mindenestire kívánatos volna, mert az által Magyarország erősb, nagyobb, hatalmasb leendne, és nemes honfitársaink egy része nem volna tőlünk más institutiók által elszakítva.

X.

Ez volt a dal és a 12 pont, melyek censura nélkül nyomattak. Nyugodtan, saját mint erejének öntudatával bíró oroszlán várt a nép az utcán, a nyomda ajtai előtt, mig a dal és 12 pontok szedettek és nyomattak. Végre másfél óra elteltével több népszónok megjelent Petőfi dalával, melyet Egressi G. színész lelkesülten s lel-

kesítve szavalt el, mi közben a nép magasztos elhatározottsággal kiáltá utána e szavakat: „esküszünk!“ Ezután a kívánatok magyar és német nyelven elolvastattak az összegyűlt nép előtt. Mily ujjongás!... Mily öröm!... Sokan a polgárok közül, kik eddig a nejjességben csak egy kiváltságos ellenpártot láttak, látták most, mikép ez kész vérét ontani jogegyenlőségéért a paraszt és polgárnak, és viszont polgár és nemesnek. Hogy a néphit e három szavait:

Szabadság, egyenlőség, tesivérség!

épen a nemesség emelé lobogójára, mikép épen a nemesség az, mely saját előjogait szégyelvén, azokat magától eldobni kész. A bizalmatlanság sötét felhői egyszerre eltűntek, Egyesség vonult mindnyájunk szívébe az öröm harsogó zenéje mellett. A nemzetiségek megszűntek, mindenki magyarnak — mindenki büszkének, mert egyszerűmind szabadnak is érzé magát, és mert a szabadság nemességét, öntudatot, erőt és barátságot kölcsönöz!... Nem volt tehát hosszú szóváltásra szükség, hogy városunk választópolgárai rábirassanak az említett 12 pont proclamatíóját magukévá tenni! — Egy küldöttsége háttérzetot még délelőtt meghozta az egybegyűlt népnek, mely azon föltétellel oszlott szét, hogy délután a városháztéren (most szabadságtér) összegyűl, a tanácsot hozzáállásra bírni, a censura eltörlését és a sajtóbűn miatt fogva volt polgártárs Stancics kiszabadítását eszközölni. — Hogy ez megtörtént, im bizonyítja a tanács részéről még martius 15-dikén késő estve kiadott hivatalos jelentés, mely így hangzott:

„Pest város közönsége nevében alulírottak szerencsések hivatalosan értesíteni a magyar nemzetet, hogy a mi más országokban polgár vérbe került, — a reformot — Budapesten 24 óra alatt békés és törvényes utón kivívta a törvényes egyetértés. A városi tanács ugyanis a választó polgársággal értesülvén arról, mikép a város pol-

gárai és lakosai vele együtt akarnak értekezni az idők komoly fejleményei felett, a tanácskozási teremek századokon át zárva volt ajtait 1848-dik évi m a r t i u s 15-dikén délután 3 órakor a népnek megnyitá, s miután megértette annak törvényes kívánatait, azokat mint nagyobb részt már eddigelő is kebelében ápolt hazafiul óhajtásokat, egy szívvel, egy akarral elfogadta, magáévá tévé, sőt azon tizenkét pontot, melyeket nagy részben a nemzet 1790-dik év óta törvényhozás útján is annyiszor sürgetett, ezen közgyűlésben az országgyűléshez intézendő kérelmezéskint aláírta.

Az elláthatlan menet, mely délután Budára a helytartótanácshoz vonult, hogy a censura eltörlésére és Stancsics polgár szabadonbocsátására bírja, nyugodtan viselé magát, és legkisebb kicsapongás által sem zavara a közcsendet. Minden kebelbe a szabadság utáni vágy költözött; és a szabadság nem ismer alacsonyságot. Nemesnek, nagyszivűnek érzé magát mindenki. A valódilagszabad ember rosra képtelen. Csak a rabszolga lesz gonosztevővé. A rabszolga — üljön bár arany kalitkában, mintur, vagy vasroslélyok mögött, mint rab, csak ez martaléka a gonosznak. Az ember valódi eleme a szabadság, ki a szabadságot megszorítja, az embert saját légköréből másba helyezi át, megfosztja életlegétől és megfojtja őt. Kik tőlünk a szabadságot akarják elvenni, azok gyilkosaink. — A helytartótanácshoz érve , a nép küldöttsége, élükön Nyári és Klauzál, a tanácssterembe ment föl, hol azonnal elfogadtatott. A nép a helytartótanácsépület tágas udvarába vonult be, mely minden zugáig megtelt emberrel, mig kél oldalt ezen fölül még ezer meg ezer ember állt. Rövid idő múlva megjelent az ünnevelt népbarát Nyári s meghozta a helytartótanács határozatát, miszerint az a körülményeket megfontolván, a nép akaratának ellenszegülni nem mer, mit benne dicsérnünk kell. Eljárásának eredményéről a bizottmány maga a főnebb említett jelentésben következőleg nyilatkozik:

A.) A választmány tüstént átmenne Budára a királyi helytartótanácsához, s ugyanott azon kormányiszéki határozatot nyerte, mely szerint a censura nyomban megszüntetett, a sajtó annyi százados bilincsei alól fölszabadult, s addig is, inig sajtótörvények hozatandnak, a sajtókihágások felett a nemzet bizodalját bíró s a nagyméltóságú helytartótanács által hozandó törvényig ideiglenesen kinevezendő egyének fognak a fenálló törvények szerint Ítélni. íme e lapok is tanúsítják a határozat fogamatát.

B.) Kieszközöltetett, hogy a sor-katonaság nem fog a rend fentarlásába elegyedni, melynek biztosításául alolirl választmány intézkedett, hogy a pesti polgári őrsereg eddigi száma jelenleg 1500ra szaporíttassék, s mint nemzeti őrsereg nemzeti színekkel ékesíttessék.

C.) Kieszközöltötte, hogy Stancsics Mihály házánkfia, ki azért, mert szabadon irt, mint státusfogoly Budán le vala tartóztatva, bírói ítéletig nyomban szabadon bocsátatott, s a nép kíséretében családjának adatott vissza.

Nem csekélység volt tehát, mit már kivíttunk!....
 Sajtószabadság — Önfelfegyverzés — —
 Egyik polgártársunk szabadságba helyezése!
 — És mindez egy csep vérontás nélkül. Egyetlen egy ablaktábla bezuzása nélkül! Lásd nyájas olvasó! mily erős a népakarat! Neki nincs trónja, nem ad audientiákat, nem zsoldol rettentő fegyverhordó sereget, nincsenek követei, sőt szegény népakaratnak eddig még az országgyűlésen sem volt szava, és mégis képes volt bennünket n e h á n y pillanat alatt szabadokká tenni. Tiszteljük tehát és becsüljük mindig a n é p a k a r a t o t. — Mindenek akarata mindig csak m i n d e n e k j a v á t a k a r h a t j a. Mert a népegyetem akarata mindig ment önhaszonlesés, hiúság, hírvágy, dicsszomj és szenyeny e s m a g á n é r d e k e k t ő l. — Hajoljunk meg

mindenha mélyen és alázattal ez egyetemes akarat előtt — mert az mindig minden egyesnek akarata....

Miután Stancsics közepettünk volt, riadozva örönliltasan tértünk vissza Pestre. Az oroszlán nem is ordított és tulajdonát mégis kiragadta ellenétől! a néporoszlán nagy gyorsasággal kivilágítja minden ablakot, és diadalénekeket harsogtatott. Új élet napja derült föl, az összetartás, egyesség és szabadságnak napja, mely soha többé gyalázatos rabszolgasággá ne váljék!...

XI.

Szóljak-e a számtalan éljenek és demonstrációkról a magyar és német színházakban!... Mindenütt egy érzélem, egy gondolat, egy érverés, — a szabadság ér verése! — A nemzetiségi gyűlölet eltűnt. Avvagy a szabadságot másnak tekinté valaha a német, mint a magyar?!... Ezt (igyekeztek titkos ügyérek által mindkét párttal elhitetni. A magyar előtt a németet ellenség gyanánt festék le, a német előtt viszont a magyart mint zsarnokot, kinek törvénye: minden emberjogot sérteni, hogy a durvaság és féktelenség előjogait maga számára föntartsa. A polgár tehát közönösen és gyanakodva mindig távul maradt, és nem vön részt a magyarok mozgalmaiban. Azonban, kedves polgártársak, ébredjetek föl álmaitokból! — Ne gondoljatok, beszéljetek, álmadjatok egyébről, mint a tizenkét pontról — melyeket nemesek és tanulók szerkesztőnek, tehát azoknak kifolyásai, kiket ti ellenség eiteknek tartottatok! — Tanuljátok meg e tizenkét pontot könyv nélkül, ezek legyenek a

szabadság tizenkét parancsai — és imádkozatok urunk Istenünkhöz, engedje valósággá lenni e tizenkét pontot. Akkor Magyarhon régi dicsősége, régi fénye ismét phoenixként — — — — De nem! nem használom ez elkoptatott képet. Magyarország dicsősége egyetlenül álland a históriában. Mit e füzet elején mondtam, újra emlékezetetekbe idézem itt: 1818-diki martius 15-ike fénypontot képezend a világ-történetben....

A gyümölcs, melyet martius 15-dikéni demonstratióknk termett, már eddig is édes és jövőre gazdag araszt reméltető.

A felelős ministerium megalakult.

Úrbér és tized megszüntettek.

A népképviselőt célsszerű törvény által szabályozva.

Nemzetörség felállítva, s végre

A sajtó szabad!

A legutósó jogra nézve a királyi helytartótanács körlevelet bocsátott ki, melyből kitűnik, mikép sajtószabadságunk komoly valóság. Átalában c körlevél bizvást vezérfonalul szolgálhatna sajtótörvényeinkhez, minthogy a sajtóban egyebet b ü n t e t é s r e m é l l ó n a k tekinteni nem lehet, mint azt, mi a szóvali előadás által is törvénytelennek bizonyul be; ez által a sajtó mindazon elzárjelelt megszorításai cmellőztetnének, mellyek az országgyűlés által adott azon ünnepélyes nyilatkozatot csorbítják miszerint: „a censura eltörlésével a sajtószabadságot esküitsszékek állal biztosítja.“ — Vannak tehát szabadságaink, melyeket tőlünk többé senki el nem vesz. Ki is merészelné azt!...

XII.

Mi alatt e lapokat sajtó alá küldöm, sötét hírek kezdenek terjengem — mikép a tömegben ismét pártok alakultak, s mikép sokan mindent elkövetnek aviszszavonás magva hintegetésére, hogy az egyenetlenség gyoma által a szabadság szép virágát elfojtsák! Az ég szerelméért, ne engedjétek jégre vinni magatokat!... Egyenetlenség, pártgyűlölet, kényelvűség, hiúság és önzés adák eddig örökké hazánkat ellenséges fegyver prédájául. — Hol volnánk már, ha kicsinyes viszálkodás oly sokszor nem veszélyeztette volna az egyetemes nép legszentebb érdekeit?! Avvagy azért gyűltetek—e a szabadság lobogó zászlója alá, hogy újra kezdjétek a régi véleményharczot — semmiért?! akkor legyetek bizonyosak, hogy rajtatok áldás nem lesz, és az új forma alatt épen úgy rabszolgái lesztek saját szenvedéyeiteknek, mint voltatok a régi alatt. A jellemtelenek és csalók elötolakodnak, és gyűlöletet terjesztenek közietek, a szabadság édes szavával áruló ajkukon. Ne hagyjátok magatokat elámítani!... Igen is jól tudják, hogy ti gyengék vagytok, mihelyt tinmagatok közt meghasonlotok. Ne hagyjátok hát el oly hamar és készséggel a csatátért. Most az egész ország hirtelen új átalakulásnak indul eléje. Pesten országházunk lesz, és a nép nem fog többé annak kapui előtt meghajtott fővel állani; hanem benn szavát fogja emelni ő is, és jogos kívánatai nem fognak a kínos várakozás hosszú pórázára kárhoztattatok — Vasutak villám gyorsasággal fognak támadni· telegráfok keletkeznek, hogy a híreket az ország minden részeibe elterjeszszék, és ha peretek lesz, az bizonyosan még életetekben be fog végződni, mit ezelőtt még ükunokáitok is aligalig remélődének. A sok ide oda firkálásnak, rőfös elnöki parancsoknak, melyekre úgy sem hallgatott senki, végük van, biztosság, rend, törvényesség lép a fejtel-

ség, önkény és késlekedés helyébe. A paraszt az emberek nagy társaságába emberileg fölvetetik., és emberi állásba helyeztetik. A polgár nemcsak saját birtokán a város határin belül lesz ur, hanem mint polgár egész országot bejárhatja, a nélkül, hogy félnie kellene, hogy valami szolgabíró kénykedvében meggyalázza. Nem véletlen előjogok fognak ezentúl uralkodni, hanem valódi érdem, igazi erény. — De a meghasonlás mind e szép reményeket veszélyezteti. Ne engedjétek, hogy egyik sót, másik czukrot vessen véleménytek kedvencz italába — Tartsátok távol szíveteket a bizalmatlanság zavaros fekete nedvétől; csak a szabadságért hagyjátok azt csárdást dobogni. — Az igazság és testvériség tiszta hegyi lege erősítsen és adjon bátorságot dacolni minden veszéllyel, mely hazánkat, azaz szabadságunkat fenyegethetné. A nemzetiségi gyűlölet volt a kő, melyen ellenségeink fegyvereiket éles és hegyesre köszörülék, és a rágalom volt a mérég, melyben azokat megedzék, velük a szilárdan összetartókat szétozlatandók. Dobjátok ez egész követ a feledés árájába — különben szabadságunk tizenkét pontja még egy tucaet viszálya Imává leszen, melyek fölött a megoszlott nemzetiségek czivakodni fognak, mi által nyerni senki, hanem mindenki csak veszteni fog!